

enako mogočnih instinktov kreposti, katerih najdete tudi v njih; učite i nje, da sta pogum in resnica opori njihovega bitja: — ali mislite, da ne bodo odgovarjale tem zahtevam, ker so same po sebi že sedaj resnicoljubne in pogumne, da si je ves sestav družbe, kolikor se tiče njih uvajanja v življenje, gnjila plašljivost in goljufija? Plašljivost je, da se ne upate, da bi jih pustili živeti in ljubiti drugače, nego želijo vaši sosedi: goljufija je, da našim dekletom iz razlogov, ki služijo našemu lastnemu napuhu, domikate pred oči veš blešč najzaničljivejše svetne gizdavosti, in to v dobi, ko je vsa sreča njihove prihodnosti odvisna od tega, da se jih ne zaslepi.

Tako je pisal Ruskin pred 36 leti, in da si njegove besede še dandanes le preveč odgovarjajo resnici, vendar ni dvoma, da se od tega časa na Angležkem vzgojo deklet posmatra z mnogo rešnejšega stališča, da se je tam naziranje žen poglobilo in njih obzorje neizmerno razširilo. Koncem spisa *Queen's Gardens* uporablja Ruskin še vso svojo premagujočo zgovornost ter zaklinja žene, da bi uprav kraljevsko oblast, ki jo imajo nad dušami svojih soprogov in sinov, v bodoče obračale v dobro; da bi svojih interesov ne omejevale več na lastni dom, da bi se ne zapirale več plašljivo pred svetom in življenjem, marveč stremile za tem, da postanejo vedne, da bi potem mogle pomagati; in on jim prorokuje, da ne bodo nadalje zanemarjale svojih svetih dolžnosti napram siromakom in zapuščenim, napram tisočem nesrečnih otrok, ki potrebujejo njihovega zaščitja, njihove vodeče ljubezni, ako se trdno odločijo, da odstranijo umetni jez, katerega je napravila okolo njih navada in konvenjenca ter da gledajo revščino in pomanjkanje z lastnimi očmi.

Na tak način je skušal, da bi zagotovil ženam svoje domovine položaj, katerega jim je priznal, in da bi njihovemu stremjenju pokazal cilj in smer. Med mladeniči

in dekleti, ki so pred 20—30 leti v Londonu in Oxfordu skupaj pobožno poslušali njegova predavanja, v katerih je s premagujočo prepričevalnostjo oznanjal svojo religijo dejstev in govoril o tisti pravi, pristni službi božji, ki obstoja v milosrčni službi človeštvu, jih je bilo dokaj, ki so se kot delavni možje in žene združili v blagonosno delovanje, ki so v medsebojnem podpiranju in skupnosti nesebičnih interesov spoznali svojo medsebojno vrednost, skratka — ki so uresničili življenski ideal oboževanega učitelja. Kakor v socialnem, tako je bil Ruskin tudi v ženskem vprašanju apostol napredka in miru: in povsod, kjerkoli se danes duh in roke omikanih žen gibljejo v službi javnega dobrotvorstva, kjerkoli se je intinkt materinske ljubezni v blagor občestva mogočno razširil čez ozko okvirje družine, povsod se izpolnjuje njegovo proštvo, zmanjšujejo se pregrehe in beda in poka zora lepše človečnosti.

PESEM. DEMETER. CELJE.

Prejasna ko zora nebesna
devojka je ljubljena vstala,
ko da se je v rosi skopala,
posula jo z rožami vesna:

Ko solnčni bi žarki blesteli,
zlatijo mi lasci se njeni,
in ko bi plameni ognjeni
v nedolžnih očeh zažareli.

Nje lici — dva cveta zardela,
in dušica njena je čista,
ko lilija je belolista,
na tihi poljani vzevetela.

MARIJA DMITRIJEVNA BALAŠEVA. BOŽ. TVORCOV. KALUGA.

Komaj smo zasuli hladno mogilo nad najstaršo pisateljico svoje dobe — A. N. Bahmatjevo, zakrila je na veke svoje oči druga nadarjena ruska ženska — Marija Dmitrijevna Balaševa.

Rajna bila je iz starega, bogatega dvorjanskega roda Četvernikóvih. Rodila se je leta 1833. Staršem Marije Dmitrijevne občinska, državna šola ni ugajala, učili in odgojevali so torej svojo nadarjeno hčerko doma, kamur so zahajali najspretnejši profesorji gimnazij in realk, da so vodili za drago plačo nauke in odgojo bistro dvorjanske deklice.

Pri takih srečnih okoliščinah končala je Marija Dmitrijevna naučne tečaje srednje šole odlično. Vspeh spodbudil jo je na javno torišče, zažgal je v njej tisti sveti ogenj, kateri se i pri manj srečnih pogojih navadno vnema v svetel plamen, sebi na slavo, občinstvu pa v prid in prosveto. Starši Marije Dmitrijevne niso odobravali poklica, katerega si je izbrala samostalno za vedo in prosveto vneta devica, in to je bila tista mogočna ovira, katero je Marija Dmitrijevna premagala in odstranila še le tedaj, ko ji je minilo že 22. leto starosti.

Korenita sprememba družbinskih razmer omogočila je Mariji Dmitrijevni društveno delavnost, katero je začela mlada in značajna dvorjanka s tem, da je takoj osnovala v svojem rodnem, toplem in mehkem, a temnem gnezdecu narodno ali ljudsko šolo za 30—40 otrok obojega spola. V to šolo je Marija Dmitrijevna sama zahajala pogosto, neumorno sledé predavanjem učitelja ali učiteljice; od veselja k delu, da, od ljubezni k nevednemu ljudstvu je energična Marija Dmitrijevna pa tudi sama učila v svoji šoli take predmete, kakoršnim nista bila kos ni učitelj, ni učiteljica. Šola Marije Dmitrijevne je torej vrlo napredovala ter po vesteh strokovnjakov procveta i dandanašnji, da-si se njena osnovateljica sama že davno ž njo neposredno ni bavila; kajti ko je delo njenih mladih rok postalo krepko, Marija Dmitrijevna ni mirovala, pač pa je marljivo nadaljevala svoje nauke kar v moskovskem vseučilišču, kamur je vstopila na filozofski oddelek ter si je izbrala duše-

slovje, katero je predaval tedaj znani dr. S. S. Korsákov, ki je zdaj tudi že mrtev. Od logike in psihologije stremil je bistri um Marije Dmitrijevne k filozofiji in prirodoslovju, kteremu je posvetila največ svojih sposobnosti, največ svojih npravstvenih in telesnih sil. S to smerjo stopila je Marija Dmitrijevna na ženske tečaje pri 3. moskovski gimnaziji, ko je bila že omožena. Na teh tečajih se je šolala cela 4 akademična leta, v teku kojih je poslušala tudi botaniko in zoologijo na vseučilišču, pod rokovodstvom najgorših tedanjih naravoslovcev.

Marija Dmitrijevna Balaševa si je že davno želela samostalnega dela in naučnega truda; posrečilo pa se ji je to še le leta 1883., ko je prvokrat nastopila v učeni javnosti kot samostalna učenjakinja v naravoslovju. Omenjenega leta prebrala je Marija Dmitrijevna na 7. zboru ruskih naravoslovcev in zdravnikov v Odesi svojo učeno razpravo: »O vplivu objema prirodnega jerina (basejna) vode na limnacus stagnalis, na ostale sliznjake i žuželke naših vod.« Ta razprava imela je kaj lep uspeh ter je izzvala prav živo menjavo misli mej učnimi profesorji, posebno mej Kovaljevskim i Zelenskim. Ves zbor učenjakov izrazil je Mariji Dimitrijevni svoje srčne želje, da bi ta nadaljevala svoje delo, delo težavno, pa velike naučne veljave, a kar je glavno, delo za vsem novo v svoji naučni stroki.

Marija Dmitrijevna je izpolnila želje svojih sobratov po vedi ter je priredila še dve temeljiti razpravi na tašti podlagi in v taistem naučnem okrožju, eno pod zaглаvjem: »O vplivu unanje srede in najbolj objema vodnega jerina na nektare sliznjake«, drugo pa pod naslovom: »O vplivu unanje srede i najbolj vodne in zračne topline na planorbis vertia.«

Do zadnje ure zanimalo je naravoslovje gospo Balaševo, ktera je bila več nego polovino svojega delavnega življenja marljiva sočlanica moskovskih društev »Lju-

biteljev prirodoslovja» in »Aklimatizacije živali in rastlin.«

Marija Dmitrijevna ni vsesvetna učejakinja svoje stroke, kakor se je, na primer, na vsem svetu proslavila s svojim peresom za temni narod, za nevedno ljudstvo gospa Bahmetjeva; Marija Dmitrijevna ni imela vsesvetne nadarjenosti, pač pa je imela vsesvetno ljubezen k prosveti svojega naroda in k vedi majke prirode. K narodni omiki in k skrivnostim prirodnim mikalo jo je srce vse svoje življenje. Kakor smo videli, gmotnih ovir Marija Dmitrijevna ni spoznala, no skusila je mnogo nřavstvenih muk, ktere proizvaja nesoglasje teženj starejših s težnjami mlajših, in ta duševna nesloga je navadno bolj neusmiljena, nego so zapreke raznih unanjih činiteljev. Take težkoče premaguje le pravi poklic in prirodna ljubezen k vedi, taka goreča ljubezen, ktera je čista od vsake budalosti in tudi na bodala kozakov ne leze... Marija Dmitrijevna, na dolgo ti ostaneš svojemu narodu blaga prosvetiteljica, a svojim sorojakinjam živ primer, po čem i kako naj hrepeni njih um in srce...

BREZ DELA.

PO ITALIJANSKEM IZVIRNIKU ADE NEGRI.
PREVEL Ž. L. M.

Raztrgan in ogórel, mož — orjak

Vznesene je postave, —

Ne znam, bil je težak, kovač, vojak,

Obstal bil oblédel v odprtih durih :

Brez dela bil je siřomak.

»Rad delal bi, krepák sem in močán

In nič mi ni pretežko ;

Ves teden iščem službe dan na dan,

Na vratih vseh sem že potrkal,

A dela iskal sem zaman«.

Ne vem, kdo mu je bil odgovor dal,

Z besedo trpko ga odpravil ;

A mož bolešno je zatrepetal,

In glas iz prs potrih kot ječanje

Oznajal je brezdanjo žal.

Dejal je : »Oh ne tirajte me proč,
In spomnite se svojcev ;
Britko prebiti revščine je noč
In glada mreti ; spomnite se svojcev,
Ki smrt jih vzela je nekoč !«

In dalje : »Če verujete v Boga,
Ne tirajte me dalje,
Jaz hočem delati, kar roka zná ; —
Potapljenca kdor htel bi zapustiti,
V Bogá pač ne veruje ta !«

Ne vem, kdo mu je bil odgovor dal,
Z besedo trpko ga odpravil.
Omahnil pa je skoraj on do tal,
In brez besed, korakom težkim, trudnim
Svoj pot je spet nadaljeval.

A revežu sledil je moj pogled,
Strmeč za njim v daljavo ;
Kakó po cesti trdi suh in bled
V vročini žgoči je naprej korakal,
Kažoč gladú in jada sled.

Izginol je. Osodo pa moža
Jaz gledala sem v duhu,
Ki moč njegovo nihče ne čisla,
Ki strgan in opešan dalje sope,
Berač, obupnega srcá.

Skoz mesta videla sem in vasi
Korakati ga drzno ;
In pravil je ljudem, kako trpi ;
Zamán. — Neznosnih muk ga skalna teža
Ob cesti kónечно zgrudi.

Prebode bol skeleča mi srcé :
»Odpusti mi, odpusti !«
In iice porosijo mi solzé
Nad vso sramoto in krivico,
Ki jo nedolžniki trpé !

TRENOTKI NIRVAN.

Utrinki plamena večnega.

Zupančič.

2/XII. 1900.

Po moji duši polje življenje.

In to pljuska ob njo in jo obliva.

A daleč okrog plavajo pene, ki šumé
in se kadé — rodilo jih je bujno življenje.

A sredi iz pen vstaja, kot lahen muselin, Venera.

Rodila se je iz pen.